

Aanvullingen op deel 24+25 van de reeks van Karl May van Uitgeverij Het Spectrum

Inhoud

- A Aanvulling op 'De laatste slavenjacht', no.24
 - I Kara Ben Nemsi over de mens en zijn lot, p.248
- B Aanvulling op 'De smokkelaars van de Tigris, no.25
 - II Kara Ben Nemsi over Gods bestuur, p.5
 - III Kara Ben Nemsi en Hanneh over de ziel, p.15 + p.21
 - IV Halef + Kara Ben Nemsi over hun vrouw, resp. Hanneh en Emma, p.24

Aanvulling op: 'De laatste slavenjacht', deel 24

I Kara Ben Nemsi over de mens en zijn lot, p.248

Uit: Im Reiche des silbernen Löwe, deel II.

Het laatste hoofdstuk van no.25 van de boekenreeks van Karl May heeft als titel: 'Blijde thuiskomst'. 'Im Reiche des silbernen Löwe, deel II, volgt daarop meteen het verhaal 'Das Rätsel', dat door de redacteur van de Spectrumreeks geplaatst is aan het einde van deel 24 ('De laatste slavenjacht') en als titel kreeg: 'Marah Doerimeh'.

Dat hoofdstuk over deze bijzondere vrouw kreeg een diepzinnige inleiding over de mens en zijn lot. Deze inleiding, die dus op p.248 van deel 24 thuishoort, luidt in mijn vertaling:

Als bij mondelinge vertellingen herhalingen al vertragend of zelfs verstorend werken, moet men van de maker van een schriftelijke vertelling helemaal verlangen dat hij wat hij al eens uitgesproken heeft niet opnieuw zegt. Wanneer echter een auteur doelen nastreeft zoals die van mij, doelen die betrekking hebben op het geloof in God, op het gevoel voor al het goede, schone en edele, dan zijn er voor hem gedachten en beschouwingen die hij – mij zij een afgezaagde uitdrukking vergund – niet vaak genoeg herhalen kan.

Een van deze soms terugkerende beschouwingen van mij is deze, dat de gebeurtenissen niet alleen van het leven van de volkeren maar ook in het leven van de afzonderlijke mens in een onderling verband tot elkaar staan, dat zich weliswaar onttrekt aan het ongeoefende oog maar toch aanwezig is en juist dan als men dit het minst verwacht heeft tot openbaring komt.

Zoals de naar aardse begrippen bijna eindeloos ver van elkaar verwijderde sterren aan het firmament door eeuwige wetten bij elkaar gehouden worden, zo zijn ook de handelingen van de mens en de gebeurtenissen van zijn leven, al mogen zij bij nog zo ver van elkaar verwijderde tijdstippen horen, toch zo nauw met elkaar verbonden dat bepaald niet zelden in een voorval uit de ouderdom het gevolg van een daad uit de al lang voorbijge jengdtijd te herkennen is. Er is in het innerlijk en uiterlijk leven van de mens niets wat men als volledig en voor altijd afgesloten kan noemen; veeleer is alles wat gebeurt de vrucht van een voorbijge dag, die de kern in zich draagt om haar aard verder te ontwikkelen. Haar aard. Ik zeg dat weloverwogen, want een goede daad kan alleen iets goeds en een slechte alleen iets slechts voortbrengen. Dat is een eeuwige en onwrikbare wet, waarover men spitsvondig kan redeneren maar zonder dat men die kan veranderen.

Hoe vaak komt het niet voor dat een heel goed, rechtschapen mens heel plotseling de consequenties van een daad over zich heen ziet komen die – indertijd berouwd en sindsdien allang vergeten - decenia lang achter hem leek te liggen maar hem toch tot in het heden begeleidt! En evenzo wordt ervaren dat het uitvoeren van een vriendelijke ingeving, waaraan geen mens meer leek te denken, volledig onverwacht na lange jaren loon en zegen brengt!

Ik, die deze ervaring zo vaak niet alleen bij mezelf maar ook bij anderen gehad heb, heb de vaste overtuiging dat de millennia oude sage over de engel die elke gedachte, elk woord en elke daad van de mens in het 'boek van het leven' registreert, een even schone als treffende verzinnebeelding is van het goddelijk raadsbesluit dat ieder mens de gevolgen van zijn psychische en fysieke handelingen te dragen heeft – en wel niet uitsluitend hier maar meer nog in dat leven waar niets meer verheimelijkt kan worden maar alles bekend en openbaar wordt. Het is voor de één een vreselijke en voor de ander een troostende gedachte, die de eerste tot in- en omkeer maant, de laatste moed, geduld en vertrouwen verleent.

Men hoort zo vaak zeggen dat het lot de rechtvaardige lijden maar de onrechtvaardige vrolijk leven laat. Konden zij die dit beweren toch deze onrechtvaardige zien wanneer die meent niet opgemerkt te worden. En konden zij zich laten opbouwen door de stille, vrolijke hoop van deze rechtvaardige.

Het lot?! Hoe ongaarne hoor, spreek en schrijf ik dit woord! Als wij onder het lot het resultaat van oorzaken verstaan die niet van de macht van de mens afhangen, dan bezit hij toch zo veel geestelijke vrijheid en zelfbepaling dat hij zeer wel in staat is in dit hem door de natuur en de verhoudingen voorgeschreven lot omvormend en verbeterend in te grijpen en zich zo als heer daarvan te tonen.

En als daarbij de overtuiging komt dat het aardse leven slechts het voorstadium is van een hoger bestaan, waarvoor deze oorzaken en haar werkingen te overwinnen zijn, dan is het niet een last maar een vreugde daarmee de strijd aan te binden; en met onfeilbare zekerheid dringt zich de erkenning op dat wij geen slaven maar meesters van het zogenaamde lot zijn. Alleen moeten we ons daardoor niet als op een stuurloos vlot laten drijven maar moeten we de ogen open houden om onze daden in ons te zien ontstaan en die naar buiten toe kracht, vorm en richting te kunnen geven. Dan zullen we de voldoening hebben dat we niet alleen het uiterlijke verloop van ons leven in de hand houden maar ook dat we de nauwe betrekking van z'n details onderling herkennen en zelfs bepalend ingrijpen op het bestaan van andere, wilswakke mensen. Z'n lot zelf leiden en daarmee op dat van anderen inwerken is zo zwaar als men de blik daarbij niet op het hiernamaals richt en is zo licht als men zich alleen richt op de ene, enige wet die de wereld, de aarde, de mensen en dat voor ons onzichtbare stofje regeert – de liefde!

Waarom ik op deze manier filosofer, moraliseer en mijmer in plaats van eenvoudig verder te vertellen? Goed, ik vertel.

(En dan volgt op p.248 het vervolg van het hoofdstuk 'Das Rätsel' over Marah Doerimeh)

B Aanvullingen op: 'De smokkelaars van de Tigris', deel no.25

I Kara Ben Nemsi over Gods bestuur, p.5

Uit: Karl May, Naar het land van den zilveren leeuw. Vertaald door: C. van der Tonge-Koster. Uitgegeven door A.G. Schoonderbeek, Laren 1921 (met door CvdL aangepaste spelling c.a.).

Vertaling van: Im Reiche des silbernen Löwe, deel I.

Aan het begin van p.5 van no.25 is weggelaten:

(158) Zoals ik reeds dikwijls gedaan heb in mijn vertellingen, leg ik ook nu weer de nadruk op het feit dat ik geen aanhanger van de leer van het toeval ben. Ik koester integendeel de vaste, onwrikbare overtuiging dat wij mensen door de hand van de Almachtige, Alwijze geleid worden, zonder wiens wil — volgens het woord van de heilige Schrift — geen haar van ons hoofd valt. Degenen die zich van die hand hebben losgerukt, hun eigen wegen bewandelen en nu een hogere macht loochenen, kunnen mij in mijn overtuiging niet op een dwaalspoor brengen. Mijn ondervinding is mij meer waard dan de beweringen van wat mij betreft zeer geleerde heren, die slechts niets van de invloed van de hemelse voorziening bemerken omdat zij haar loochenen. Het is mij dikwijls, zeer dikwijls overkomen dat een vele jaren geleden, op zich zelf onbetekenend lijkende gebeurtenis, waaraan ik reeds lang niet meer dacht, mij onverwacht haar gevolgen liet zien en zo bepaald in mijn doen en handelen greep, dat ik slechts als geestelijk blinde zou hebben kunnen beweren dat mijn gedachten en besluiten slechts door het toeval ingegeven waren.

Zo was het ook met betrekking tot mijn ontmoeting met Dshafar (Mirza Dshafar komt aan de orde in het verhaal over de ontmoeting met Jim en Tim Snuffle uit het begin van 'Im Reiche...' deel I), die in mijn veelbewogen leven de ruimte van een korte episode innam, waaraan ik slechts hoogst zelden dacht. Eerlijk gesproken had zelfs de chandshar (Perzische dolk, door Dshafar aan hem geschonken) langzamerhand zijn eigenschap van „aandenken" voor mij verloren. Ik nam hem in de hand, zonder mij de vroegere eigenaar voor de geest te halen en van tijd tot tijd droeg ik hem op mijn reizen, zonder aan de mogelijkheid te denken dat hij voor mij ooit van grotere betekenis dan als wapen kon worden. En toch zou dit bijna vergeten voorval mij een reeks jaren zijn gevolgen tonen; de gebeurtenissen, waarvan ik u vertel, zullen het bewijzen.

Op de weg van de dodenkaravaan van Bagdad naar Kerbela werd ik.... (en dan volgt de rest van hoofdstuk 1)

III Kara Ben Nemsi en Hanneh over de ziel, p.15

Uit: Karl May, Naar het land van den zilveren leeuw. Vertaald door C. van der Tonge-Koster. Uitgegeven door A.G. Schoonderbeek, Laren 1921 (met door CvdL aangepaste spelling c.a.).

Vertaling van: Im Reiche des silbernen Löwe, deel I

IIIa Begin-gesprek over de ziel

De eerste alinea van p.15 van no.25 eindigt met de woorden: '...meer godsdienst en wijsheid ligt dan in alle honderdenveertien soera's van het heilige Boek van Mohammed.' Hierna is weggelaten:

(169) (Hadji Halef Omar tegen Kara Ben Nemsi): "En dan - - - luister, Effendi, nog een geheim!" Hij bracht zijn mond weer dicht bij mijn oor en fluisterde: „Ook Hanneh, de enige roos onder de bloemen en bloesems van de vrouwenwereld wil niets van de Koran weten!" „Inderdaad? Is dat waar?" „Niets, in het geheel niets," knikte hij ernstig en beslist. „Waarom?"

„Omdat de geleerden van de Koran beweren dat de vrouwen geen ziel hebben."

„En dat laat zij zich niet welgevallen?"

(170) „Nee, volstrekt niet! Laat ik u, beste Sihdi, in vertrouwen mededelen: „zij beweert, zij heeft er een en nog wel wat voor een!"

„Hm! Men kan het nauwelijks geloven."

„Geloven? Zij staat mij in het geheel niet toe haar te zeggen wat ik er van geloof en toen ik zacht en liefderijk er slechts op zinspeelde dat Mohammed toch moet geweten hebben wat hij verkondigde, hield zij hardnekkig vol dat haar ziel — haar lichaam bleef buiten rekening — alleen tien keer meer waard was dan de gehele profeet, lichaam en ziel bij elkaar geteld."

„Geef je haar gelijk?"

„Natuurlijk! Ze heeft immers altijd gelijk en als men zich naar zijn vrouw richt, is dat even goed als dat men zich naar de Koran richt; u hebt het toch zelf juist gezegd; ik handel dus precies volgens de Koran, wanneer ik geloof wat Hanneh, de beste van alle vrouwen, gelooft."

Welk een logica! De kleine, dappere hadji meende dat hij zich naar de Koran richtte door die te verwerpen! Ik dacht er natuurlijk geen ogenblik over hem van die verkeerde mening te overtuigen en wij keerden na onze rondgang naar het duar terug om het schaap te verorberen.... (en dan volgt de rest van p.15).

IIIb Hoofdgesprek over de ziel, p.21

De eerste alinea van p.21 van no.25 eindigt met de woorden: '(Het was) al lang na middernacht toen ik naar mijn tent ging om mij te ruste te begeven.' Hierna is weggelaten:

(215) Ik stond juist op het punt de sesamolielamp uit te draaien, toen het deurgordijn weggeschoven werd en de hadji zijn hoofd naar binnen stak om mij te vragen: „Sihdi, slaapt u reeds?"

„Nee, zoals je ziet, beste Halef."

„Mag ik binnenkomen?"

„Natuurlijk wel."

Toen trad hij mijn tent binnen, kwam dicht bij mij, trok een geheimzinnig gelaat en zei met zachte stem: „O, Sihdi, ik moet u iets zeggen, waarover u van verbazing tot overmorgen uw hoofd zult schudden!"

„Ik zal dat hoofdschudden waarschijnlijk wel in korter tijd afdoen. Wat is het dat je mij te zeggen hebt?"

„Ik kan het ternauwernood over mijn lippen brengen, want het is zo iets buitengewoons ongewoons, dat u mij, zodra u het vernomen hebt, zeker terstond uw tent zult uitgooien."

„Dat denk ik niet! Ik gooi mijn Halef er niet uit!"

„Maar het gaat tegen de Koran, tegen alle verklaringen van de Koran o - - - o, het druist tegen alle gewoonten en zeden in, tegen alle regels en wetten! Ik was geschrokken, toen ik het hoorde; ik was geheel verstijfd. Maar zeg zelf, mocht ik het mijn Hanneh weigeren, die de ziel van mijn levens en het leven van mijn ziel is!"

„Nee, je mocht het haar niet weigeren," antwoordde ik, vol gespannen verwachting omtrent de reden van zijn ongewone verlegenheid.

„Ik dank u, Sihdi! Uw woorden geven mij de moed u te zeggen, dat zij de wens koestert nu nog met u te spreken."

„Wie? Hanneh?"

„Ja, Hanneh, de weerschijn van alle liefelijkheid van duizend vrouwegezichten."

„En brengt dat jou zo in verwarring? Ik heb gedurende deze week zo dikwijls met haar gesproken, zonder dat je ziel daarbij haar evenwicht verloor. Bij de Bedoeïenen is de vrouw niet zo'n slavin als in de harems van de stedelingen."

„Dat is juist; maar u kent de gehele omvang van haar wens nog niet en die zal uw geest zeer pijnlijk aandoen. U hebt tot heden slechts bij dag en in tegenwoordigheid van anderen met haar gesproken; nu wil ze u alleen spreken zonder mij bijna twee uur na middernacht - - - !"

Hij bracht, als gold het mijn doodvonnis, de woorden er hortend uit en op een toon die niet droefgeestiger had kunnen klinken.

„Maschallah!" riep ik nu inderdaad verwonderd. „Ze wil mij alleen spreken? Jij mag er niet bij zijn?"

(216) „Och - - ja - - alleen, Sihdi!"

„En jij hebt het haar toegestaan?"

„Zeker! Waarom zou ik het haar niet toestaan? Ik ben niet bezorgd om haar, maar om u."

„Waarom om mij?"

„U zult u zwaar beledigd voelen dat een vrouw het waagt zo'n onderhoud met u te verlangen. Maar ik verzoek u, beste Sihdi, verzamel ter wille van mij al uw zachtheid en goedheid en wees overtuigd, dat mijn Hanneh er niet aan denkt een van uw gevoelens of een van uw gedachten te veroveren die u voor uw toekomstige harem moet bewaren. Ik zweer u bij de profeet en diens baard dat u gerust en zonder vrees gaan kunt. U bent een held, een moedig man en hebt uw leven dikwijls gewaagd; wilt u nu minder moedig zijn?"

Ik moest mij de grootste moeite geven ernstig te blijven. De goede hadji stelde de stellig zeer ongewone zaak verkeerd voor door mij moed te willen inspreken voor een gesprek onder vier ogen met Hanneh, de eigenlijke heerseres over de Haddediin.

„Doe geen onnodige moeite," antwoordde ik. „Ik ben ook zonder meer bereid je wens en die van je Hanneh te vervullen."

„Heus? Hamdullillah. U gooit mij uw tent niet uit?"

„Nee. Waar is Hanneh? In haar tent?"

„Nee. Men zou u op weg daarheen kunnen zien of u zelfs kunnen zien binnen gaan en dat mag niet. Hanneh, het morgenrood in het dagelijkse oosten van mijn behaaglijkheid, heeft het daar naar rechts verlaten en u moet naar links gaan. U keert daar buiten voor het kamp naar elkaar toe en zult elkaar dan spoedig ontmoeten, zonder dat een van de wachten u bemerkt. Ik zal er voor zorgen, dat ze niet komen waar ge u bevindt."

Was dat niet meer dan zonderling? Hier, in het hart van het oosten, verzocht een Moslim mij om een heimelijk onderhoud met zijn vrouw en beloofde zelfs ons te vrijwaren tegen stoornis!

Ik blies, zonder een woord meer te zeggen, de lamp uit, verliet met Halef de tent en ging vervolgens alleen verder naar links, tussen de tenten door, tot ik het kamp achter mij had. Daarna wendde ik mij naar rechts. Het was tegen de tijd van de nieuwe maan, maar de sterren schitterden bijna zo helder als maneschijn. Het duurde niet lang of ik zag Hanneh naar mij toekomen. Er bevond zich hier niemand die ons gadesloeg.

Toen wij elkaar ontmoetten en bij elkaar bleven staan, keek zij mij uit haar sluiers met grote, ernstige ogen aan, reikte mij haar hand en zei: „Ik wist dat u komen zou, Effendi en ik dank u!"

Ik drukte haar hand zachtjes en antwoordde: „Je wens maakt mij jou onderdanig; ik heb die graag vervuld."

„U bent een Christen en acht ook de vrouw. Ik zou liever dood zijn dan nu en hier met een Moslim staan die niet hadji Halef heet. (217) Onder uw hoede ben ik veiliger dan onder de mimbar (kansel) van een moskee. Vermoedt u waarover ik met u wens te spreken?"

„Ik vermoed het."

„En waarom Halef er niet bij mag zijn?"

„Ook dat raad ik."

„Dat wist ik en daarom durfde ik doen wat geen vrouw anders mag ondernemen. Ik sta hier voor Allah en voor u. Allah ziet en hoort mij, maar zijn stem ontbreekt mij; antwoord dus in zijn plaats. Er golft een grote, diepe zee in mijn ziel; de golven zijn gedachten die mij nu eens doden, dan mij weer naar de vaste oever dragen willen. In mijn hart is een hemel, waaruit duizend sterren stralen en die vervolgens weer door sombere wolken bedekt is; de sterren duiden mij de weg naar Allah aan; de wolken zijn de twijfel, die mij de goede weg niet laat vinden. In mijn binnenste leeft een stem van gloeiende angst, die nooit tot rust komt; ik hoor haar overdag en 's nachts, bij waken en dromen. Ze weent om verlossing van de vreselijke gedachte dat de vrouw slechts vlees van het vlees, stof van het stof is, een dwalende gedaante zonder geest en zonder ziel."

Zij haalde diep adem, vouwde haar handen samen en vervolgde: „O, Allah, wees mij genadig; laat mij weten dat in die dwalende gedaante ook iets leeft dat recht heeft op uw liefde en op uw genade! Waarom mag alleen de man door eeuwigheden blijven leven? Wat heeft de vrouw gedaan dat de dood haar zo geheel en al vernietigen mag? Dat heb ik dikwijls, zo dikwijls reeds gevraagd en toch geen vertroostend antwoord ontvangen. Antwoord u, Effendi, zeg de waarheid! Niet ik alleen vraag u; uit naam van alle vrouwen, wier geest de Islam steelt, wil ik weten of wij werkelijk geen zielen hebben!"

Ik was meer dan verrast, want ik had wel dergelijke vragen maar niet zo'n uitbarsting uit het diepst van de ziel verwacht. Ik leek op een mens voor wie plotseling en geheel onverwacht op vlakke grond door onderaardse machten een geiser opgespoten wordt. Wat moest deze vrouw in haar diepste hart geleden en gevoeld, gehoopt en gevreesd hebben, dat de kreten, waarover zij sprak, uit dat hart nu ook tot mijn oor doordrongen! Ik wilde anders, geheel anders antwoorden, maar de vraag viel mij uit de mond: „Waarom wend jij je juist tot mij en tot geen ander?"

„Omdat u een Christen en geen Moslim bent."

„Dan behoef ik eigenlijk in het geheel niets te zeggen, want je hebt je zelf het antwoord gegeven. Je vraagt de Christen omdat je meent dat niet de Islam maar het Christendom de waarheid leert. Daarmee heb je je Mohammed verworpen en je tot Isa Ben Marryam (Jezus, Maria's zoon) gewend."

„Heb ik dat? Heb ik dat inderdaad?"

(218) „Ja."

„Zeg mij dan: Heeft de Christin een ziel?"

„Niet alleen de Christin, maar ook de Mohammedaanse, de jodin, de heidin, iedere vrouw heeft een ziel."

„Dus ik ook?"

„Ja, natuurlijk, ja!"

„Hamdulillah! Spreek verder!"

„Ons heilig boek zegt: God schiep de mensen naar zijn evenbeeld en Hij schiep hen, een man en een vrouw. God is almachtig, barmhartig en van eeuwige goedheid. De man moet het beeld van de goddelijke almacht, de vrouw het beeld van de goddelijke liefde en goedheid zijn. Zijn beide dat, dan eerst zijn zij mens in de ware zin van het woord, anders niet! Kan een wezen, dat een evenbeeld van de goddelijke liefde is, zonder ziel zijn?"

„Nee, want juist de liefde eist meer ziel dan al het andere op aarde."

„Heeft de vrouw dus een ziel, ja of nee?"

Zij keek mij een tijdlang zwijgend aan, daarna zonk zij langzaam op haar knieën neer, sloeg haar handen ineen, haalde lang, diep en luid adem en zei toen op innige toon: „Ze heeft er een! O Allah, ik heb een ziel, een ziel! En daarvan heeft deze effendi mij met enkele woorden overtuigd. Ik heb getwijfeld en gestreden veel jaren lang en nu komt dit geluk zo plotseling en zo stralend over mij! Ik ben geen hol vat, dat geen inhoud heeft. Ik werd niet alleen geboren voor de man, om dan weer niets te zijn. Ik heb een ziel, die leeft, zolang er een God en een hemel is! Niet waar, zo is het, Sihdi?"

Zij weende van geluk, terwijl zij deze vraag tot mij richtte.

„Ja, zo is het," antwoordde ik. „Zoals Maria, de zaligste van de vrouwen, in de hemel troont, zo staat ook voor jou en voor alle vrouwen die haar voorbeeld volgen, de poort tot alle zaligheden open. Aldus leert ons het Christendom. Het leert ons ook dat Christus op de wereld is gekomen opdat allen die in hem geloven, allen, mannen en vrouwen, niet verloren zullen gaan, maar het eeuwige leven zullen krijgen. Dus zal ook jij niet verloren zijn, maar ben je voor het eeuwige leven bestemd."

Toen stond zij weer op, hief als tot een eed haar hand omhoog en zei: „Effendi, ik geloof dat ook ik een ziel heb; heden heb ik haar eindelijk en werkelijk gevonden en ik zal mij haar niet weer laten ontnemen. Indien de Islam mij haar ontroven wil, dan verwerp ik die leer en ga tot Isa Ben Marryam, bij wie zij veilig voor gevaren is. Geloofst u dat ik het doen zal?"

„Ik geloof het, want je bevindt je reeds bij Hem."

„Ja, ik vereer Hem, want Hij heeft, zoals u reeds dikwijls gezegd hebt, de mensen de liefde van de hemel gebracht. (219) De golven in mij zijn rustig geworden en er zijn geen wolken meer. Het is klaar en helder in mijn binnenste. Hoe dank ik Allah, dat Hij mij het denkbeeld heeft ingegeven nog heden met u te spreken! Ik moest met u alleen zijn, want in tegenwoordigheid van anderen kon ik niet zeggen wat ik zeggen wilde. Nu heb ik u slechts nog één wens te doen."

„Welke? Zeg het mij."

Zij draalde een weinig; toen echter voldeed zij aan mijn uitnodiging: „Halef, de man van mijn hart, wilde ook niet geloven dat wij vrouwen zielen hebben. Kunt u misschien raden, waarom?"

„Ja."

„Nu, waarom?"

„Mij dunkt dat hij soms wat bang is voor jouw ziel."

„Maschallah! U hebt het geraden! Hij is de beste man zover de aarde reikt; hij is zeer verstandig en ook zeer dapper, maar zo nu en dan heeft hij een goede raad en een hoofd nodig, dat hem noodzaakt die raad op te volgen. Juist doordat ik zijn raadgeefster en helpster werd, begon ik te vermoeden dat wij vrouwen ook niet zonder geest en zonder ziel zijn, want wanneer de vrouw de geest van de man vermag te sturen en te beheersen, kan zij toch niet alleen een lichaam zonder inhoud zijn. Nu verzoek ik u hem met voorzichtigheid en zachtmoedigheid aan zijn verstand te brengen dat ik mijn ziel gevonden heb, maar dat hij haar vooral niet moet vrezen. Dikwijls heeft hij getracht mij te overtuigen dat ik er geen had, en dan moest ik haar tegen hem verdedigen en dus heeft hij haar waarschijnlijk niet leren kennen in haar grote vriendelijkheid en goedheid. Hij heeft mij lief, maar niet mijn ziel. Nu, daar ik haar in werkelijkheid en met volle overtuiging bezit, kan zij geen voorwerp van twijfel of twist meer zijn; zij zal hem dus steeds haar lieflijkst aangezicht tonen, want ik wens dat hij veel van haar zal gaan houden. Wilt u hem dat zeggen?"

„O, graag Hanneh, jij lieve dochter van de Ateïbeh!"

„En spreek niet veel over Mohammed met hem! Want deze valse profeet alleen heeft schuld aan het geloof van mijn Halef dat slechts mannen zielen hebben. Spreek liever met hem over Isa Ben Marryam en over het heilige boek van de Christenen. Dat zal zijn geheugen en zijn liefde sterken, en hem geen gedachten ingeven die de vrouw van zijn hart slechts kunnen bedroeven. Wilt u dat ook doen?"

„Ik beloof het je, jij allerslimste en verstandigste van alle vrouwen."

„En verder weet u toch dat hij soms vermeteler is dan de voorzichtigheid toestaat. Duld dat niet; duld dat vooral niet. Bewijs het hem! Veeg hem de mantel uit! Ik verzoek u er om. De vrouw van een onbevreesd man is trots op hem; maar wanneer die moed tot onbesuisde waaghalzerij overslaat, kan op die trots allicht rouw volgen. Ik wil zijn vrouw maar niet zijn weduwe zijn! U bent overtuigd, Sihdi, dat u hem mij terugbrengt."

(220) „Wat mij betreft, zal hij geen aanleiding vinden zijn leven nodeloos te wagen."

„Ik dank u. Mijn dank komt u ook toe omdat u hem zijn verzoek, Kara Ben Halef, mijn zoon, mee te nemen, hebt afgeslagen. Mijn hart zou van verlangen naar mijn lieveling ziek geworden zijn. Halef meende, omdat de jongen u destijds mocht vergezellen naar de Bebbeh-Koerden en nu zelfs een leeuw geschoten heeft, dat u hem nu ook zou toestaan mee te rijden."

„Dat was een geheel andere rit, veel korter dan wij nu van plan zijn te maken. Hoogstwaarschijnlijk zullen zich hier vermoedens en ontberingen voordoen waartegen een jeugdig lichaam niet opgewassen is. Zijn geleide zou ons meer hinderlijk dan gemakkelijk zijn. Mijn weigering berust dus op verstandelijke overwegingen, je bent mij geen dank schuldig."

„O, Effendi, u wilt immers nooit dat men u dankt. Wat zijn jullie Christenen over het algemeen toch anders dan de Moslemim. Zeg mij eens, zijn ook de vrouwen bij u beter dan bij ons?"

„Hm! Er zijn overal goede en niet goede mensen."

„Ook vrouwen?"

„Ja."

„Dan zal ik trachten door u tot de goeden gerekend te worden. Nu moet ik weg, want Halef, de gebieder van mijn hart, zou ongeduldig kunnen worden. Ik zeg u nogmaals dank. U hebt mij een geheel nieuw, mooier leven gegeven; dat zal ik nooit vergeten. Leïltak sa'ide - Goedenacht!"

„Allah behoede en beware u! Leïltak mubarakke - Goedenacht!"

Zij ging. Ik keek haar na, tot ze achter de tenten verdween, en ik kan zeggen dat het mij speet dat ik gekomen was om haar haar Halef voor lange tijd te ontnemen.

Welk een diepte van gevoel en tegelijkertijd welk een kinderlijk gevoel! Hoe zwaar had het ontkennde oordeel van de Islam op haar gelegen en hoe had zij geworsteld om deze last af te wentelen! Hoe ver was van haar de sloomheid van die ontelbare oosterse vrouwen, die het doel en de inhoud van hun bestaan slechts daarin zoeken dat zij in de geestelijke woestijn van de harem trachten lichamelijk zo rond en zwaar mogelijk te worden! En welk een verstandig en geestkrachtig vrouwtje was deze kleine Hanneh geworden! Ik geloof dat menig ontwikkelde Europeaan zo'n Hanneh graag tot meesteres van het huis gehad zou hebben.

Met deze en dergelijke overpeinzingen hield ik mij bezig, toen ik met langzame schreden weer naar het duar terugkeerde. Wat ik verwacht had, gebeurde.

Halef stond bij mijn tent. Hij trok mij naar zich toe en zei zacht en gewichtig: „Sihdi, de liefelijkste hulp van mijn levensdagen is teruggekeerd. (221) Haar ogen straalden en haar stem klonk als het gezang van de bulbul (nachttegaal), toen ze mij haar „goede lieve Halef" noemde. Deze zoete toon heeft mijn hart van gelukzaligheid vervuld, want ik wil u openhartig zeggen dat er hier in het duar ook nog andere tonen zijn; in welke tent, dat behoeft u niet te weten. Ik geloof dat u met haar over mij hebt gesproken. Heb ik gelijk."

„Ja. Jij bent ook eens genoemd."

„Slechts een enkele keer?"

„Beste Halef, wees toch tevreden dat je tenminste genoemd bent!"

„Maar Effendi, als u niet over mij gesproken hebt, over wie hebt u dan gesproken?"

„Ben jij de enige mens over wie men praten kan?"

„Nee, toch zou ik niet graag willen dat mijn Hanneh, die de som van alle vrouwelijke deugden is, over andere mannen spreekt. Ik zou werkelijk zeer graag willen weten waarover u gesproken hebt!"

„Vraag het haar!"

„Dat heb ik gedaan."

„Wat heeft zij geantwoord?"

„Dat ik het later van u vernemen zou."

„Later? Goed! Ik zal het u later zeggen."

„Waarom niet nu?"

„Jij zelf hebt mij verzekerd dat Hanneh steeds gelijk heeft, dus moeten wij ons ook deze keer naar haar wil richten. Ik wil je slechts medelen dat je trots, zeer trots mag zijn op de liefelijke meesteres van je vrouwentent. Nu zullen wij slapen gaan, want het morgenrood zou ons reeds wekken."

„O, Effendi, waarom bent u zo zwijgzaam. U weet in het geheel niet wat voor een monster de nieuwsgierigheid is! Het is haar grootste vreugde en lust haar vrienden en bekenden zo te pijnigen dat zij overdag geen lust tot eten hebben en 's nachts slaap noch rust kunnen vinden. Moet ik werkelijk wachten tot het u goeddukt?"

„Ja."

„Sluit dan uw ogen en slaap wel; ik echter zal de weldaad van de slaap niet genieten en mij op mijn rustbed kronkelen als een regenworm, die door de snavel van een vogel is beetgepakt. Goede nacht, beste Sihdi!"

„Goede nacht, beste Halef!"

Hij verwijderde zich en ik betrad mijn tent om te slapen. Het was nog maar net dag geworden toen ik... (en dan volgt de rest van p.21).

IV Halef + Kara Ben Nemsî over hun vrouw, resp. Hanneh en Emma, p.24

Uit: Karl May, Naar het land van den zilveren leeuw. Vertaald door C. van der Tonge-Koster.

Uitgegeven door A.G. Schoonderbeek, Laren 1921 (met door CvdL aangepaste spelling c.a.).

Vertaling van: Im Reiche des silbernen Löwe, deel I.

Hoofdstuk 1 van deel 25 eindigt op p.24 met deze woorden: De paarden hadden daar gras en loof om te eten (en dan vervolgt de zin aldus:):

(225) en wij begonnen aan de bizondere lekkere dingen die Hanneh voor ons ingepakt had. Wanneer ik zeg „wij", dan bedoel ik daarmee dat Halef deze spijzen voorzette en ik er van at; hij had geen eetlust.

Toen hij bij de schijn van het vuur dat wij ontstoken hadden, zag hoe goed het mij smaakte, zei hij: „Een man die een vrouw heeft, is toch een geheel ander man dan een die geen vrouw bezit! Ik zou geen stukje kunnen eten, zelfs indien ik de grootste honger zou hebben!"

„Geloof je dat ? Als je honger had, zou je wel eten!"

„Geloof dat niet, Sihdi! Wanneer men hevig verlangt naar hen die men verlaten heeft, veroorzaakt de honger iemand zelfs geen eetlust; dat weet ik zeer nauwkeurig, want ik gevoel het. En wanneer dan..."

Hij hield midden in de zin op, trok een gezicht of hem iets zeer belangrijks was ingevallen en vervolgde toen levendig: „Sihdi, de tijd is gekomen; hij is er nu eindelijk!"

„Welke tijd?"

„Dat u mij zegt wat u met Hanneh, de voorbeeldigste bloem van alle bloemen, besproken hebt."

„Hm! Ik wilde eigenlijk nog langer wachten."

„Nog langer? Welk een gedachte! Wilt u mijn ziel zo rekken dat ze op een afgerold bindtouw gelijk, dat van Mossoel tot Basra en nog verder reikt? Kunt u zo wreed zijn mijn verlangen, dat nu nog op een lieflijk zingende gumbara (leeuwerik) gelijk, te veranderen in een karkadahn (neushoorn), die mij met zijn poten vermorzelt? Ik smeed u, (226) breng uw goede hart op de punt van uw tong en laat het daar de woorden spreken die ik wil horen!"

„Eigenlijk is het de tijd nog niet voor deze mededeling, maar daar ik geen onmens ben, heeft uw bindtouw mij bewogen en uw neushoorn mij mijn ziel platgetreden. Luister dus! Allereerst heeft Hanneh mij gezegd dat je de beste man bent zover de aarde reikt!"

Hij sprong als een elastieke bal in de hoogte en riep: „Heeft ze dat gezegd, heus, werkelijk?"

„Ja."

„Hamdulillah! Dat laaft mijn ziel zo, als jong gras het lichaam van mijn kameel verkwikt! Zover de aarde reikt, ben ik de beste man! Welk een woord! Welk een diep inzicht in al mijn voortreffelijke eigenschappen! Zo'n waar en juist oordeel kan slechts uit een mond komen die de bovenste opening van het diepste inzicht is. Sihdi, wie zulk een woord uitspreekt, die moet een ziel hebben."

„Inderdaad!"

„U bent overtuigd dat de vrouwen zielen hebben?"

„Ja."

„Dus Hanneh ook?"

„Natuurlijk! En dat is het wat ik je verder zeggen wil. Ze laat je door mij verzoeken voortaan niet meer te twifelen aan het bestaan van haar ziel."

„O, Effendi, als ze mij voor de beste man van de aarde houdt, heb ik er in het geheel niets tegen dat zij zich in het bezit van een ziel bevindt. Het is wel - - - hm, Effendi, niet waar, de ziel is iets innerlijks? Ze zit in het lichaam?"

„Volgens de heersende, verkeerde mening wel."

„Laat ze er dan maar in blijven! Men zegt dat er ook zielen zijn die zich uitwendig laten zien en horen; daarvan houd ik niet."

„Zo? Zijn er werkelijk dergelijke?"

„Helaas ja; ik weet het zeer nauwkeurig."

„Hanneh schijnt datzelfde ook te weten, want zij heeft mij nog een boodschap voor je meegegeven."

„Welke?"

„Indien je gelooft dat ze een ziel heeft, zal deze steeds in haar binnenste verborgen blijven."

„Dat - - dat - - dat heeft zij gezegd?"

„Ja."

„Maschallah! God doet wonderen. Hoe verheug ik mij er over dat ze mij het voorstel deed haar met u te laten spreken! Weet u, Sihdi, maar dat kunt u immers in het geheel niet weten, omdat u nog niet de bezitter van een vrouwentent bent, toch zeg ik u, wanneer de ziel van een vrouw haar binnenste verlaat, dan neemt haar gelaat zeer ernstige trekken aan en dan wordt haar stem gebiedend. En dan, juist dan heeft zij gelijk. Maar nu u mij deze lieve tijding brengt, ben ik overtuigd dat ik na mijn terugkeer ook eens alleen gelijk zal hebben (227) en niet altijd zij en ik te samen. Heeft ze u nog iets opgedragen?"

„Ja."

„Zeg het mij! Uw woorden zijn voor mij als zonnestrallen, die zelfs de rug van een krokodil verwarmen. Ik ben bereid, alles te horen."

„En ook alles te doen?"

„Ja, tenminste nu op dit ogenblik."

„Dat is mij niet voldoende. Dat, wat ik nog te zeggen heb, is zo voortreffelijk voor jou dat je mij gerust je woord kan geven het ook te doen."

„Hoor eens, Effendi, de stemming van mijn hart is op dit ogenblik voor u vol welgezindheid; ik wil u dus bij dezen wel de belofte afleggen die u van mij verlangt."

„Goed; ik houd je aan je woord. Hanneh wil namelijk hebben dat je steeds zeer bedachtzaam en voorzichtig zult handelen."

„Dat doe ik toch altijd. Niet?"

„Nee."

„Nee? Wat is dat voor een woord dat ik horen moet! Was het niet zeer verstandig en voorzichtig van mij dat ik mij door u tot vriend en beschermer liet kiezen? Kan ik een betere effendi hebben dan u? En was het niet zeer wijs en bedachtzaam van mij dat ik juist de vrouw voor mij uitzocht, die de heerlijkste knop aan de bloeiende boom van de vrouwen is? Kan ik een betere gade hebben dan deze voortreffelijkste van alle moeders die een zoon bezitten?"

„Nee. En daar je bij deze beide keuzen zulk een grote bedachtzaamheid getoond hebt, hoop ik dat je ook bij andere gelegenheden dezelfde voorzichtigheid in toepassing zult brengen. Zo niet, dan zal ik je herinneren aan je woord dat je mij heden gegeven hebt. Je bent soms heetbloediger en vlugger dan je zijn moest."

„Ik? Sihdi, dan kent u mij slecht! Integendeel, ik verbeeld mij dat ik dikwijls te koud en te langzaam was."

„Denk dan aan de talrijke gevallen waarin ik je terechtwijzen moest!"

„Daartoe had u ook volstrekt geen redenen. Moet ik het gevaar lafhartig de rug toekeren? Moet ik bij beledigingen soms niet in mijn gordel grijpen en o, daar valt mij iets in; ik heb haar bij mij."

„Haar? Wie of wat?"

„Die ik op onze vroegere tochten steeds in mijn gordel had hangen. Ik zal haar u laten zien."

Ik wist zeer goed wat hij bedoelde, namelijk de zweep van nijlpaardenhuid, waarmee hij steeds zo vlug bij de hand was geweest, soms tot mijn vreugde, meer echter nog tot ons nadeel. Hij maakte zijn opgerolde haik los, trok de zweep er uit, zwaaide haar door de lucht en vervolgde: „Ja, daar is ze, de voortbrengster van de eerbied, (228) de moeder van de gehoorzaamheid, de zegenrijke schenkster van slagen! Die kon ik onmogelijk laten liggen, die moest ik beslist meenemen. Het is dezelfde die ik reeds destijds in en voor Egypte had. Wanneer woorden noch wenken helpen, is zij de bemiddelaarster tussen mijn goede wil en de rug van de kwaadwillige. Wat geen verzoek en geen bevel tot stand brengt, wordt klaar gespeeld door het dierbare bewustzijn dat men een huid bezit die onder de liefkozingen van de karwats openbarst."

„Wikkel haar weer in, Halef! Je moet haar slechts gebruiken wanneer ik jou er toe bevel geef."

„Sihdi, daarover spreken we nog wel!"

„Nee. Hanneh is het hierin geheel met mij eens."

„Ja? Heeft ze, toen u met haar sprak, ook meningen gehad? Kijk, Sihdi, toen de vrouwen nog geen zielen hadden, toen - - -"

„Stil! Ze hebben die altijd gehad."

„Hoor eens, dat kunt u immers niet weten. Eerst wanneer u ook een lieflijke meesteres van uw hart zult hebben, sta ik u toe - - -"

„Beste Halef, ik heb er een!" verzekerde ik, terwijl ik hem in de rede viel.

Hij trad twee passen achteruit, bukte zich half, keek mij, die bij het vuur zat, verbaasd in het gelaat en vroeg: „Wat - - wat - - hebt - - u"

„Ook een."

„Een bezitster van uw hart?"

„Ja."

„Wat een grap!"

„Het is geen grap."

Toen liet hij van verwondering de zweep uit zijn hand vallen en vroeg: „Geen grap? U zou - - zou u werkelijk een leidster van uw leven bezitten?"

„Waarom niet?"

„Sihdi, veroorloof mij, weer plaats te nemen. Uw zo geheel onverwachte vrouw is mij in de knieën geschoten; ik voel dat ze beven!"

Hij ging zitten, bekeek mij hoofdschuddend van het hoofd tot de voeten, zette zijn allerernstigst gezicht, lachte daarna echter luidkeels, sloeg zijn handen ineen en riep: „Allah behoeft mij! Het is toch maar een grap!"

„Beste Hadji, het is werkelijk ernst!" antwoordde ik hem op stellige toon, ofschoon ik met deze bezitster van mijn hart en leidster van mijn leven geheel iets anders bedoelde dan hij.

„U hebt er dus heus, heus een?" vroeg hij op uiterst gespannen toon.

„Ja."

„Die bij u in uw tent is?"

„Ja."

(229) „Sihdi, laat mij adem halen! Zeg mij of ik misschien slaap of ik droom! Ik zou willen schreien, bitter schreien! "

„Waarom? Ik dacht juist dat je je zou verheugen!"

„Verheugen? Vertel mij eens, hebt u haar lief?"

„Mijn gehele hart behoort haar toe."

„Maar, hoe kunt u, als uw gehele hart die plotselinge, onverwachte vrouw toebehoort, dan mij nog liefhebben, uw Halef, de beste en trouwste dienaar en kameraad!"

„Ik heb u nog even lief als daarvoor."

„Dat is onmogelijk; dat is niet waar! Uw hart is weg, is niet meer aanwezig. U hebt immers zelf gezegd dat het die ongewenste en zeer onwelkome vrouw toebehoort. Ik verlang niet haar te zien! Ik wil niet met haar praten. Ik wil niets van haar horen. Zij heeft mij van uw hart beroofd, van uw vriendschap, van u zelf. Dus hoor goed: ik wil ook van u niets meer weten!"

Hij stond op en verwijderde zich. Bij de rivier bleef hij staan en staarde half toornig, half droevig naar het water. De goede hadji was jaloers. Ik zei geen woord, want ik kende hem. En waarlijk! Na een poos kwam hij met langzame schreden terug, nam tegenover mij plaats, zuchtte diep en klaagde: „Zo, op deze droevige wijze ben ik door u verlaten, door u, voor wie ik mijn leven zonder enige bedenking gelaten zou hebben. U hebt onze trouwe vriendschap de doodsteek gegeven met deze vrouw. Ik wilde zelfs met u naar Perzië rijden; nu echter keer ik terug, beslist weer terug!"

Ik moest glimlachen en was toch diep ontroerd. „Beste Halef," zei ik, „was je mijn vriend toen je destijds je Hanneh tot vrouw nam?"

„Ja", antwoordde hij.

„Heb je mij daarom verlaten?"

„Nee.

„Je bent mijn vriend gebleven?"

„Ja."

„Zo is het bij mij ook."

„Nee; het is nu geheel, geheel anders, Sihdi. U kende Hanneh, de weerschijn van alle morgen- en avondrood, die mijn vrouw geworden is. Wat echter weet ik van de heerseres over uw zaligheid? Heb ik haar gezien? Heeft ze haar kudden langs mij gedreven? Ben ik haar gast geweest om kuskussu uit haar hand te eten? Heeft ze mijn paard gedrenkt of mij de stijgbeugel op de juiste wijde dicht gegespt? Waar heb ik haar gestalte gezien, haar voetstap gehoord, of de kameel waarop zij zat aan den teugel mogen leiden? Ik ben zo volkomen argeloos geweest, dat mij nu zo'n schrik overvallen heeft of ze niet uw maar mijn vrouw is geworden!"

„Houd je haar dan voor zo boos of lelijk?"

„Kan ze beter of mooier zijn dan Hanneh?"

(230) „Nee. Maar ze kan op haar gelijken."

„Dat hoop ik voor u."

„Of meen je dat ik je naar Djermanistan moet laten komen, dat je voor mij kunt zoeken onder de dochters van het land?"

„Nee. Dat kan ik niet verlangen. Laat mij eten en onderwijl nadenken! Mijn heimwee dat mij mijn honger ontroofde, is volkomen weg. Ik wil kebab (stukken vlees, aan boutjes gebraden) eten, kebab, door Hanneh toeberaid, die ook zal schrikken, wanneer ze hoort dat u op zulk een onvoorziene wijze de gehele, gehele heerschappij over u zelf verloren hebt!"

Hij at en wel op de haastige wijze van iemand wiens gedachten ergens anders vertoeven. Na een poos zei hij: „Beken dat u wegens deze vrouw een slecht geweten hebt gehad."

„Ik weet er niets van."

„Jawel. Waarom hebt u in het duar over haar gezwegen? Waarom spreekt u er nu eerst over? Dat is toch uw in het geheim getrouwde kwade geweten!"

„Is alles heimelijk wat uw Haddediin toevallig niet vernemen? De man mag van zijn harem noch van dat van een ander openlijk spreken. Dat weet je immers, beste Halef."

„Ik weet het. Vergeef mij, Sihdi, u hebt gelijk."

Hij at verder en vroeg na korten tijd: „Bent u over haar tevreden?"

„Bijzonder," knikte ik.

Ook de volgende vragen sprak hij slechts bij tussenpozen uit. „Is ze jong?"

„Ja en ze zal het eeuwig blijven."

„Hamdulillah! Dat stelt mij gerust. Ik gun misschien iedereen een lelijke, oude vrouw, maar alleen u en mij niet. Is haar vader rijk?"

„De rijkste die er is."

„Voornaam?"

„Niemand staat hoger dan hij."

„Allah kehrim! Dat staat mij buitengewoon aan. Is ze klein van gestalte?"

„Nee."

„Heeft ze grote voeten en sterke vuisten?"

„Halef! Wat denkt je wel van mijn smaak!"

„Wanneer ik toch vraag, behoeft zij het niet werkelijk te hebben. En haar ogen?"

„Zijn mooier dan de ogen van alle chawadit (sprookjes)."

„Heeft ze u lief, Sihdi."

„Niet minder dan ik haar."

„Dat zou ik haar ook geraden hebben! Ik zou haar anders mijn duar verbieden! En luister eens, Effendi, ze heeft toch ook een ziel."

„Ze heeft er niet alleen een, maar ze is zelf ziel, niets dan ziel."

(231) „O wee! U arme Sihdi! Want dan heeft ze zeker ook meningen."

„Natuurlijk, die moet ze zelfs hebben."

„En dan - - dan - - dan hebt u zeker ook altijd gelijk, als zij gelijk heeft?"

„Nee. Ik heb meestal ongelijk."

„Imschi uchallik bá id' anni - blijf mij daarmee van 't lijf! Staat u haar dat dan toe?"

„Zeer, zeer graag, want ze is veel, veel verstandiger en slimmer dan ik."

„Dat is mogelijk, Sihdi. Weliswaar willen de vrouwen, sedert ze ook zielen hebben - - -"

„Zwijg, Halef," viel ik hem in de rede. „Zelfs indien er een vrouw kon bestaan die geen ziel heeft, dan nog zou het voor haar man beter zijn dat hij haar nooit had leren kennen. Geloof mij!"

„Maar wanneer nu de ziel van de vrouw zo onrustig is, dat ze - - -"

„Dan moet de man des te kalmer zijn. Dat wekt achting en eerbied bij de vrouw."

Toen ontnam hij mij snel het woord: "Dat is waar, zeer waar, Effendi! Ik ben ook steeds kalm, zeer kalm; ik zeg niets. Daarom zult u de achting en de eerbied gezien hebben die Hanneh, de beste van de vrouwen, voor haar heer en meester koestert. Hoe wordt de bron van uw aardse zaligheid genoemd?"

„Dshanneh."

„Dan heet ze bijna precies zoals de mijne, Hanneh en Dshanneh!"

„Op de klank afgaande, inderdaad."

„Ja, in uw Dshanneh ligt zeker een betekenis, omdat dit woord immers „ziel" betekent."

„De gebiedster van mijn hart heet niet slechts zo, maar ze is het ook."

„Dat verheugt mij buitengewoon, Effendi, buitengewoon! Dan zal de welstand van uw tent zich vermeerderen, ook wanneer u weg bent van uw stam. Uw Dshanneh zal van de melk van de kamelen boter maken en uit de palmvezels touwen draaien en dekens vlechten. Ze zal dadels pitten en bretels voor u maken. Ze zal marahim (pleisters) voor de zieke veulens vervaardigen en durra beda (gierst) op de stenen wrijven. Ik zou nu ook nog willen weten of ze alleen Arabisch spreekt of nog Turks begrijpt."

„Ze kent alle talen van de wereld."

„Allah! Allah! Alle?"

„Ja."

„Is er geen, welke ze niet verstaat?"

„Nee."

„Dan is deze, uw Dshanneh een wonder, zoals er geen groter kan bestaan! (232) Zo ver heeft mijn Hanneh het niet eens gebracht, die als ze aan het spreken komt, ook wonderbaarlijk veel afdoet. Maar u, Effendi, u gun ik zulk een onvergelijkelijk bezit. Geloof u dat van mij?"

„Ja."

„Maar ik verzoek u, dat van die vele talen niet ook andere mensen te vertellen!"

„Waarom niet?"

„Men zou zeggen dat u overdrijft."

„Wie niet slechts de naam maar het wezen van mijn Dshanneh kent, weet dat ik niet lieg. Ik beweert zelfs dat er geen enkele taal bestaan kan zonder Dshanneh."

„Sta mij dan spoedig nog dit ene toe: Kan ze huden looien en messen slijpen?"

„Ze kan alles wat mensenhand vermag."

„Maschallah! Kan ze boos zijn?"

„Nooit!"

„Kijven?"

„Nooit!"

„Dan moet ik niet één keer maar tien keer „Maschallah" roepen! Hebt u haar om haar toestemming gevraagd toen u naar mij toe wilde?"

„Zij was het juist die mij deze reis beval en ik gehoorzaamde haar."

„Niet waar, toen kreeg zij voor u de achting en de eerbied, waarover wij zoeven gesproken hebben en welke mijn Hanneh, de verstandigste van alle verstandige vrouwen, ook voor mij koestert? Sihdi, dat uw Dshanneh u haar toestemming heeft gegeven naar mij toe te rijden, verzoent mij met uw harem. Ik deel u bij dezen zelfs mijn goedkeuring mede en ben zelfs geneigd, indien de tijd van mijn zoon gekomen is en u dan een dochter hebt, die hem tot vrouw te geven; ze wordt daardoor een echte Haddediñ van de grote stam van de Shammar en kan gelukkiger en vrijer leven dan in uw tenten, die uit stenen opgetrokken worden. U ziet dus dat ik niet langer boos op u ben. Geef mij uw hand; we zullen weer vrienden zijn zoals wij voorheen waren!"

De goede kleine hadji was werkelijk in ernst overtuigd dat hij mij door zijn huwelijksvoorstel een schitterend bewijs van zijn toegenegenheid had gegeven. Ik dacht er niet aan zijn voorstel van mijn standpunt te belichten, want hij behoorde tot die karakters welke men voorzichtig moet aanpakken wegens hun al te levendig eergevoel. Hij had mij nu zelfs zijn uitdrukkelijke toestemming tot mijn huwelijk gegeven, meer kon ik, de nederige reisbeschrijver, van hem, de opperste sjeik van de Haddediñ, immers niet verlangen! Juist was, dat ik hem nu niet als voorheen als mijn bediende mocht beschouwen. Hij vond zich, natuurlijk zonder het mij te zeggen, beslist mijn gelijke en daarom moest ik nu veel slikken, wat hem anders een berisping gekost zou hebben.

En dan begint hoofdstuk 2, p.25 met de woorden: De volgende morgen maakten wij vroegtijdig het kellek weer vlot om onze vaart voort te zetten...